

ARCHEOLOGIENOTA

WAASMUNSTER – ABDIJ VAN ROOSENBERGLAAN 2016

BUREAUONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

RAPPORTEN VAN ERF PUNT – CEL ONDERZOEK 5

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 5

OPDRACHTGEVER

Gemeente Waasmunster, Vierschaar 1, 9250 Waasmunster

PROJECT

Waasmunster – Abdij van Roosenberglaan 2016

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED
2016H49

UITVOERDER PROJECT

Erfpunt – cel Onderzoek
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

Niet van toepassing

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2016

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 58

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/archeologischdienstwaasland>

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

Langsheen de Abdij van Roosenberglaan zal de gemeente Waasmunster een nieuw vrijetijdscomplex oprichten. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Thierry Van Neste.

1.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE

2016H49

WETTELIJK DEPOT

ISSN 0778-3841

ERKENDE ARCHEOLOOG

Erfpunt

OE/ERK/Archeoloog/2016/00101

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

NAAM OPDRACHTGEVER:

Gemeente Waasmunster, Vierschaar 1, 9250 Waasmunster

VINDPLAATSNAAM:

Waasmunster – Abdij van Roosenberglaan 2016 (WA AVR 16)

PROVINCIE:

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:

Waasmunster

DEELGEMEENTE:

Waasmunster

PLAATS:

Abdij van Roosenberglaan

TOPONIEM:

Abdij van Roosenberglaan

COÖRDINATEN (LAMBERT '72):

Noord: 199839,677800 m

Oost: 130433,184900 m

Zuid: 199658,060400 m

West: 130241,074000 m

KADASTRALE GEGEVENS:

Waasmunster, Afdeling 2, Sectie C, percelen 1736B, 1736C, 1736L, 1736P, 1736R, 1737G en 1737H.

Kadasterplan: zie § 2.2.1.1

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Zie § 2.2.1.2

BEGINDATUM:

9 augustus 2016

EINDDATUM:

18 oktober 2016

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Typologie: graslanden.

Datering: Onbepaald, 20ste eeuw.

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES

Zoals omschreven wordt in §2.2.2 werd het gehele projectgebied afgedekt en verstoord bij de aanleg van de Abdij van Roosenberglaan in 1971 (fig. 22).

1.3. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Tijdens het onderzoek van het Aqaufinracé Waasmunster-Sombeke-Elversele, uitgevoerd door Monument Vandekerckhove nv, werd het terrein deels onderzocht door middel van proefsleuven. Dit onderzoek is gekend onder de projectcode 2010/358 (fig. 24).

Het huidige projectgebied werd in het toenmalige onderzoek omschreven als zone 3. Er werden drie sleuven getrokken, waarbij telkens werd vastgesteld dat de bodem geheel opgehoogd en/of verstoord was (fig. 1). In twee sleuven was enkel fijn beigewit ophogingszand zichtbaar, in een derde sleuf werd een betonlaag aangetroffen onder de teelaarde. Hieronder bevond zich opnieuw hetzelfde ophogingszand, waarin fragmenten van bakstenen en autobanden te vinden waren (fig. 2).

Belangrijk om hierbij te vermelden is dat het onderzoek beperkt was tot een diepte van 70 cm aangezien de dieper liggende bodem niet werd bedreigd.¹

¹ Bradt, Kellner, Mestdagh et. al. 2011, 114.

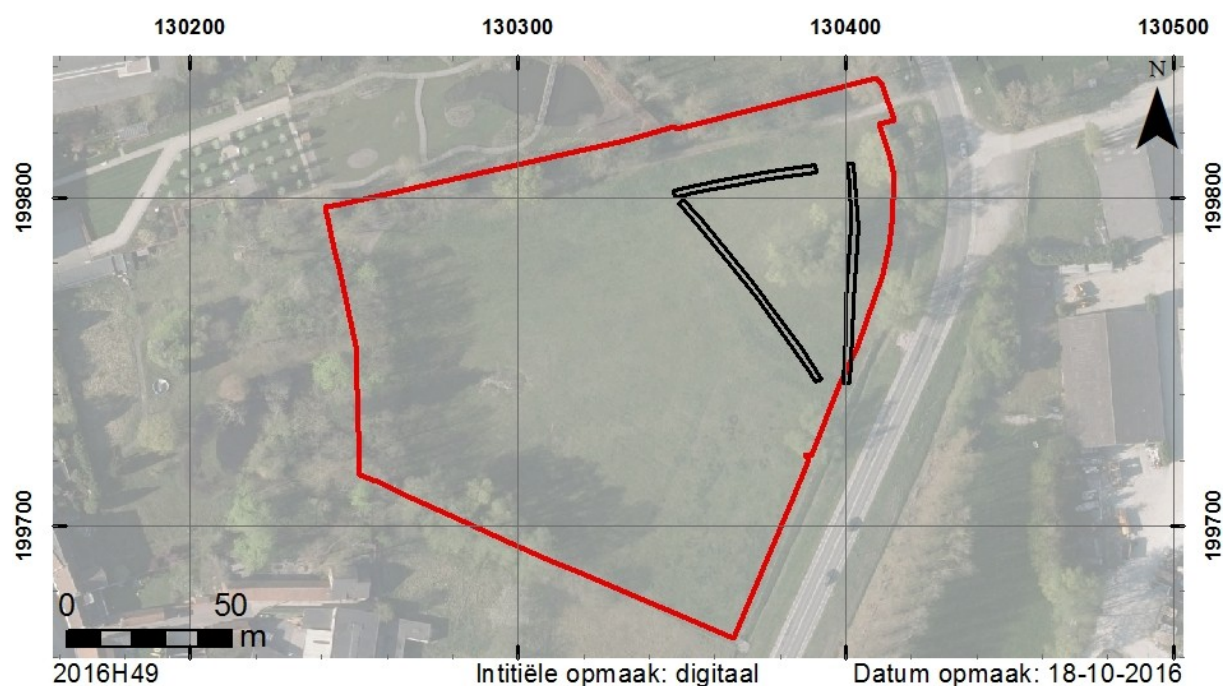

Fig. 1. Locatie van de sleuven van het onderzoek in 2010 (gebaseerd op gegevens Monument Vandekerckhove nv).

Fig. 2. Foto van sleuf 32 van het onderzoek, uitgevoerd in 2010 (Foto: Monument Vandekerckhove nv).

1.4. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 19428,91 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

1. De bewoningsgeschiedenis;
2. De landschapshistoriek;
3. De topografie;
4. De geologie;
5. Het bodemgebruik;
6. De vegetatie;
7. De aanwezige erfgoedwaarden;
8. De historische ingrepen.

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

Binnen het projectgebied zal de gemeente Waasmunster een nieuw vrijetijdscomplex oprichten. In het complex zullen een bibliotheek, les- en vergaderzalen, een polyvalente evenementenzaal, sporthal, theaterzaal en cafetaria aanwezig zijn. In het noorden zal een halfondergrondse parkeerplaats voorzien worden. Voor deze parking zal het niveau verlaagd worden met 1,62 m. Tussen de gebouwen wordt een open ruimte met bomen voorzien.

De hoofdgebouwen zullen een totale oppervlakte van ± 6402,77 m² hebben. Het binnenplein met bomen en de fietsenstalling zullen daarnaast ± 2446,36 m² innemen (fig. 3).

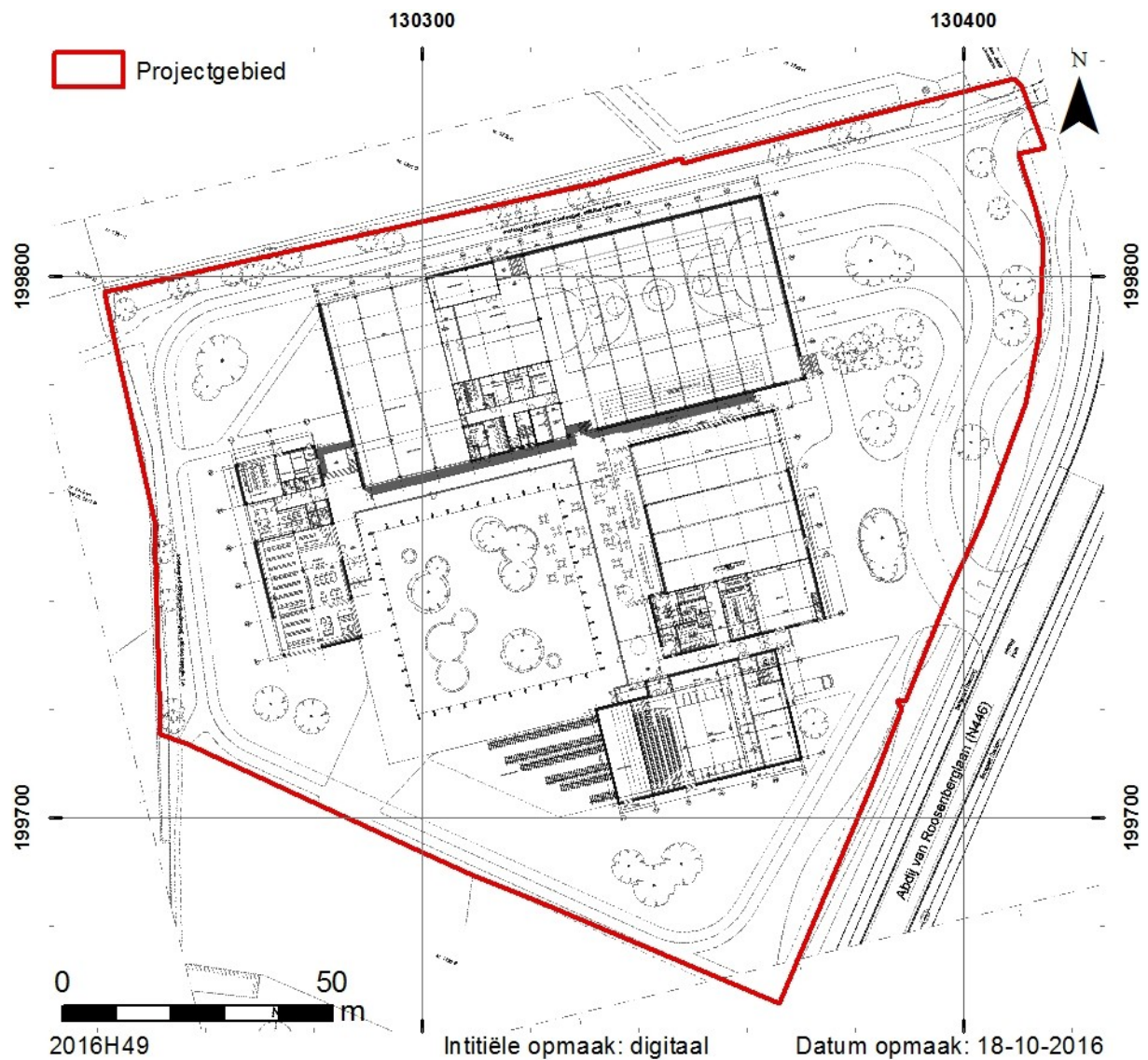

Fig. 3. Ontwerpplannen voor het gelijkvloers (POLO architectenbureau).

De halfondergrondse parking en de daar naartoe leidende wegen zullen 6879,50 m² in beslag nemen (fig. 4).

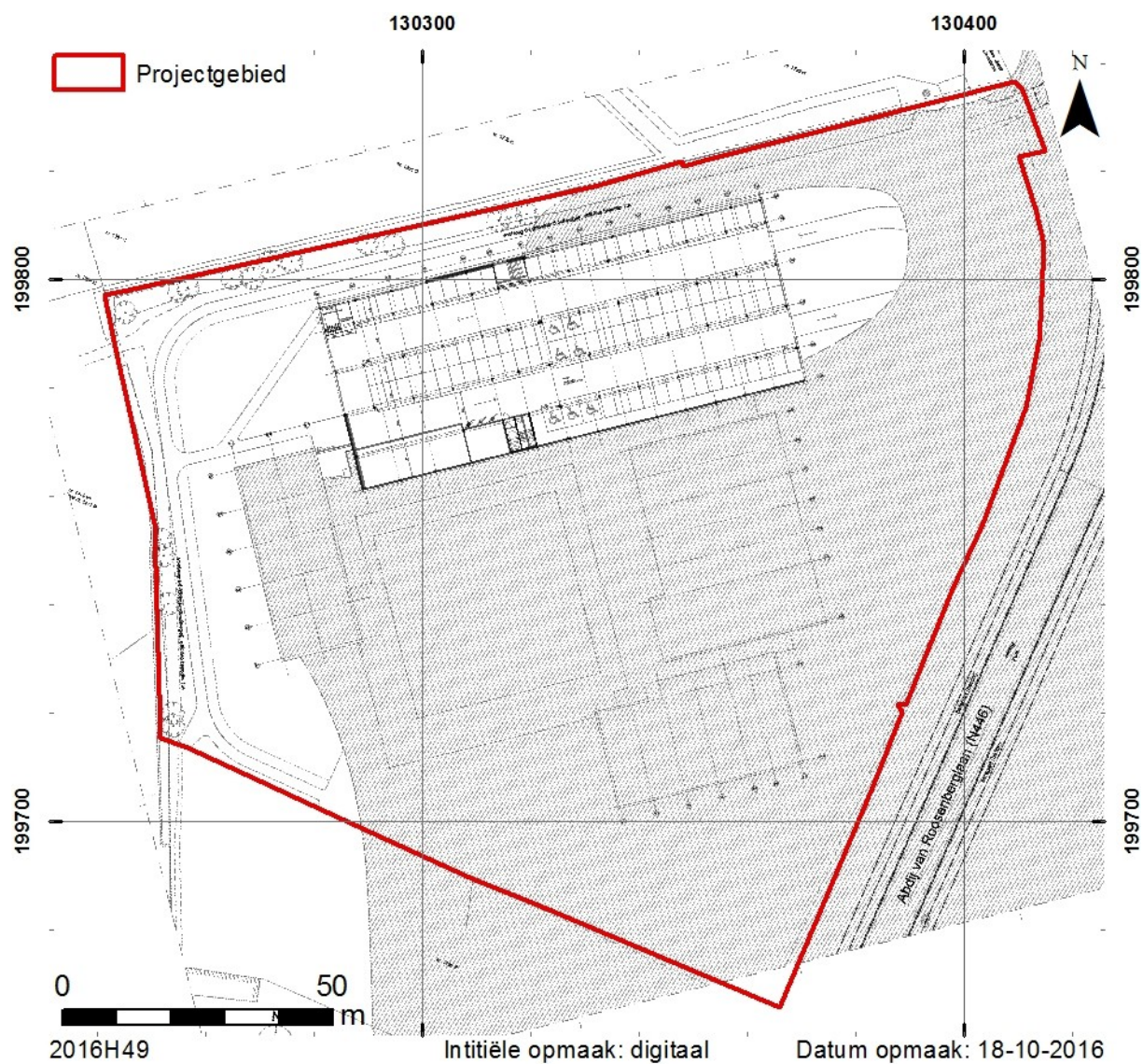
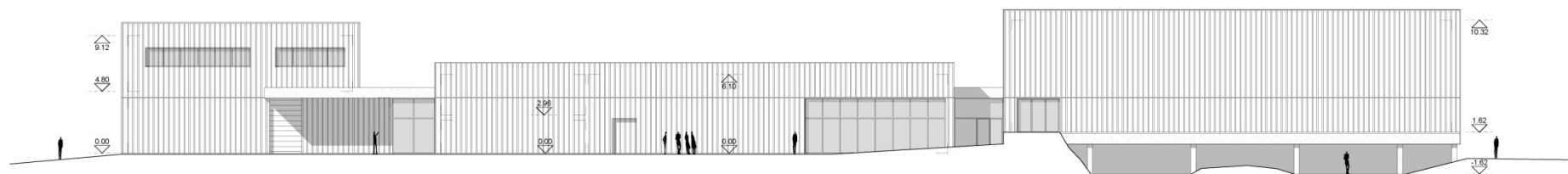
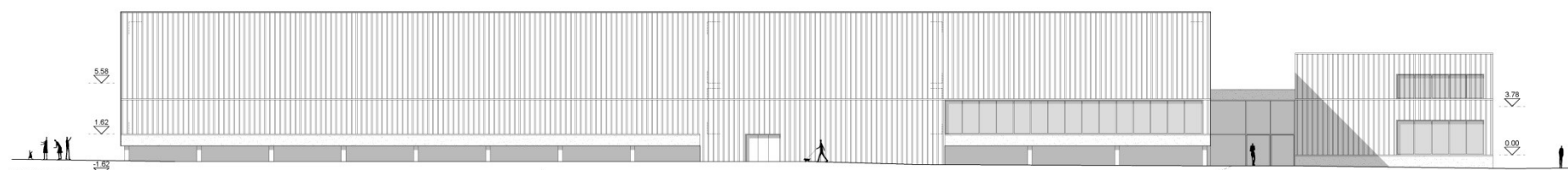

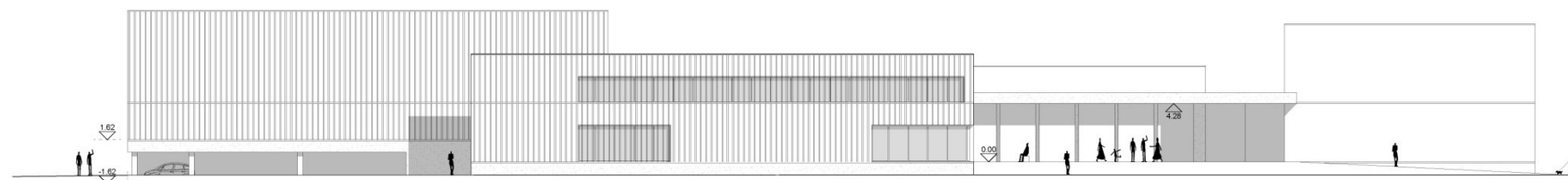
Fig. 4. Ontwerpplannen voor de halfondergrondse parkeerplaats (POLO architectenbureau).

GEVEL OOST

GEVEL NOORD

GEVEL WEST

Fig. 5. Doorsneden van het nieuwe complex (POLO architectenbureau).

1.5. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”² en het portaal “Cartesius”³, een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeoreferend en gebruikt als laag in een Geografisch Informatiesysteem (GIS). Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV⁴. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk, werden geen externe specialisten geraadpleegd en werd geen wetenschappelijke advisering verkregen van personen die buiten het project stonden.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan de gemeente Waasmunster, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

² <http://www.waaserfgoed.be>

³ www.cartesius.be

⁴ <https://download.agiv.be/Catalogus>

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN METHODEN

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. Het inventariseren van aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Deze gegevens werden aangevuld met data die verkregen werd bij booronderzoek door de firma *Diepsonderingen funderingsadvies Verbeke bvba*. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de geschiedenis van het projectgebied onderzocht. Niet-gegeorefereerde beelden werden gegeorefereerd op basis van herkenningspunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Op basis van het onderzoek van de historische kaarten en luchtfoto's kon worden vastgesteld dat het gaat om een gebied met een lage densiteit aan bewoning.

Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.

Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

2.2. ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.1. Situering van het projectgebied

2.2.1.1. Algemene situering

Het projectgebied is gelegen in de gemeente Waasmunster (Oost-Vlaanderen) en wordt ontsloten via de Abdij van Roosenberglaan. Op het kadaster is het projectgebied gekend onder Afdeling 2, Sectie C, percelen 1736B, 1736C, 1736L, 1736P, 1736R, 1737G en 1737H (fig. 6).

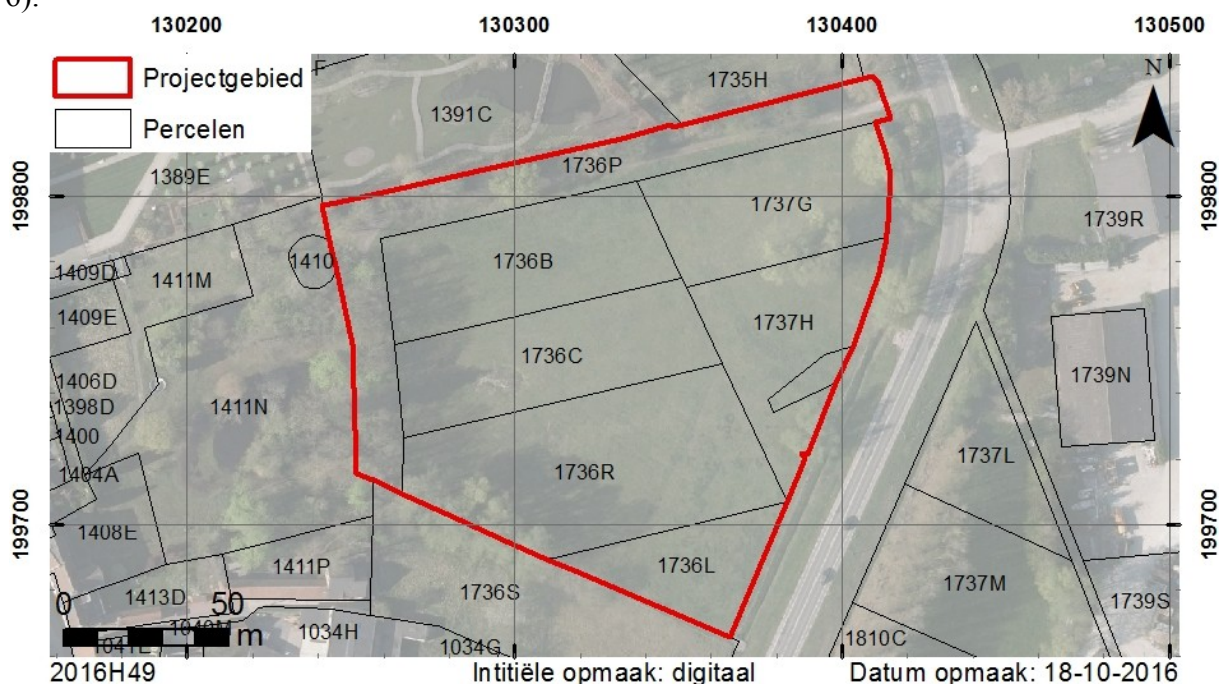

Fig. 6. Situering op kadaster en luchtfoto (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2015).

Ten tijde van het opmaken van de bodembedekkingskaart werd het projectgebied hoofdzakelijk ingenomen door “gras, struiken”. Een visuele inspectie van het terrein maakte duidelijk dat het hoofdzakelijk om grasland ging. Langsheen de rand werd op de bodembedekkingkaart gewag gemaakt van “Bomen”. Deze zijn nog steeds aanwezig (fig. 7).

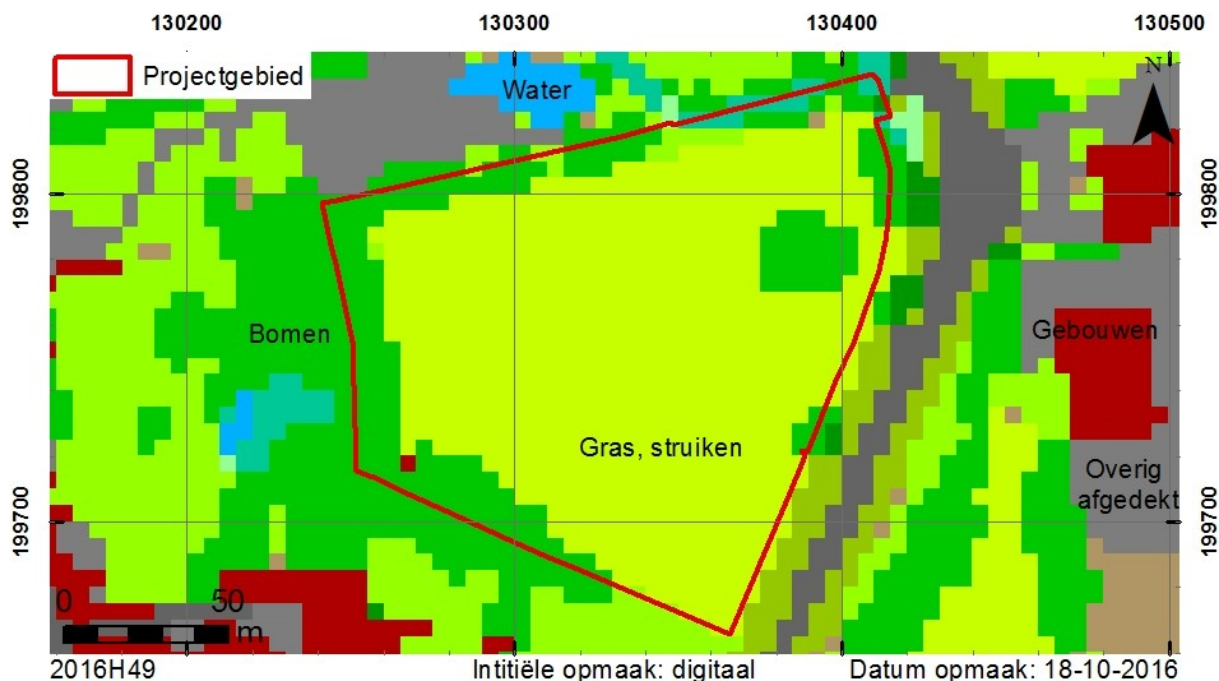

Fig. 7. Situering op de bodembedekkingskaart (AGIV WMS).

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Het projectgebied is gelegen aan de voet van de Wase cuesta en lijkt te liggen op een rug in de alluviale vlakte van de Beneden-Schelde waarop ook het centrum van Waasmunster gelegen is.

Opmerkelijk is de scherpe afbakening van de noord- en westgrens van het projectgebied op het digitale hoogtemodel. Dit kan zeer waarschijnlijk verklaard worden door de ophoging die werd vastgesteld tijdens het archeologische onderzoek in 2010.

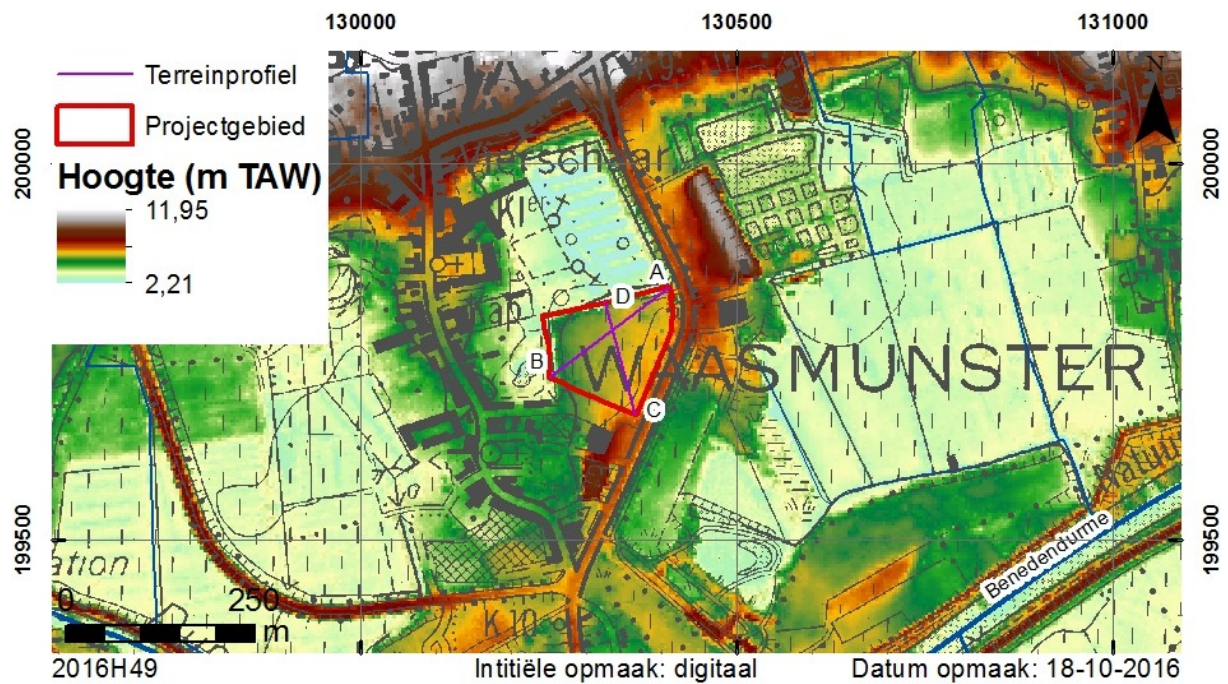

Fig. 8. Situering op de topografische kaart, het DHM Vlaanderen en de VHA (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2006).

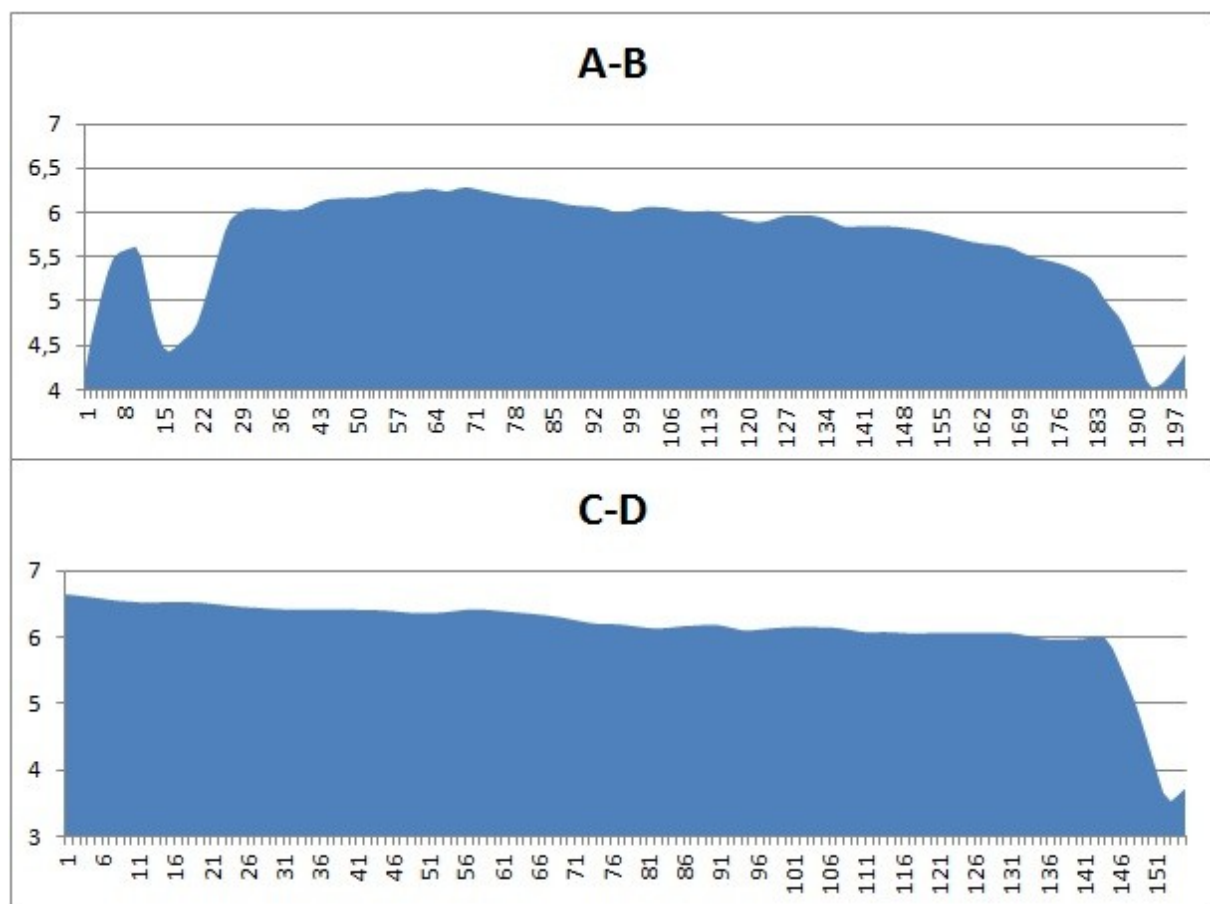

Fig. 9. Terreinprofielen (zie fig. 8).

Het projectgebied ligt ongeveer 500 m ten noorden van de Durme en is gelegen in het Beneden-Scheldebekken, in het stroomgebied van de Schelde. Het behoort tot de

hydrografische zone van de Durme van de monding van waterloop 801/32001 (incl.) tot de monding in de Schelde.

2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

Op de geologische kaart van het Tertiair kan het projectgebied gesitueerd worden bovenop het Lid van Onderdijke (fig. 10). Dit Lid wordt gekenmerkt door grijsblauwe zware klei die niet kalkhoudend is. Aan de top zijn perforaties in de klei opgevuld met grijs middelmatig fijn venig zand en veel detritisch organisch materiaal dat geconcentreerd is in venige bandjes en indicatoren zijn voor begroeiingshorizonten of onderbrekingen van de sedimentatie. Gemiddeld heeft dit Lid een dikte van 8 m. Het maakt deel uit van de Formatie van Maldegem die gevormd werd tijdens het laat Eoceen (41,2 – 39,5 miljoen jaar geleden).⁵ Onmiddellijk ten noorden van het projectgebied werd het Lid van Onderdijke afgedekt door het Lid van Bassevelde, dat deel uitmaakt van de Formatie van Zelzate. Het Lid van Bassevelde wordt gekenmerkt door donkergrijs middelmatig fijn lemig zand tot zand dat glauconiet- en glimmerhoudend is en soms dikke lenzen van grijze klei bevat. Het Lid is gemiddeld 16 m dik.⁶

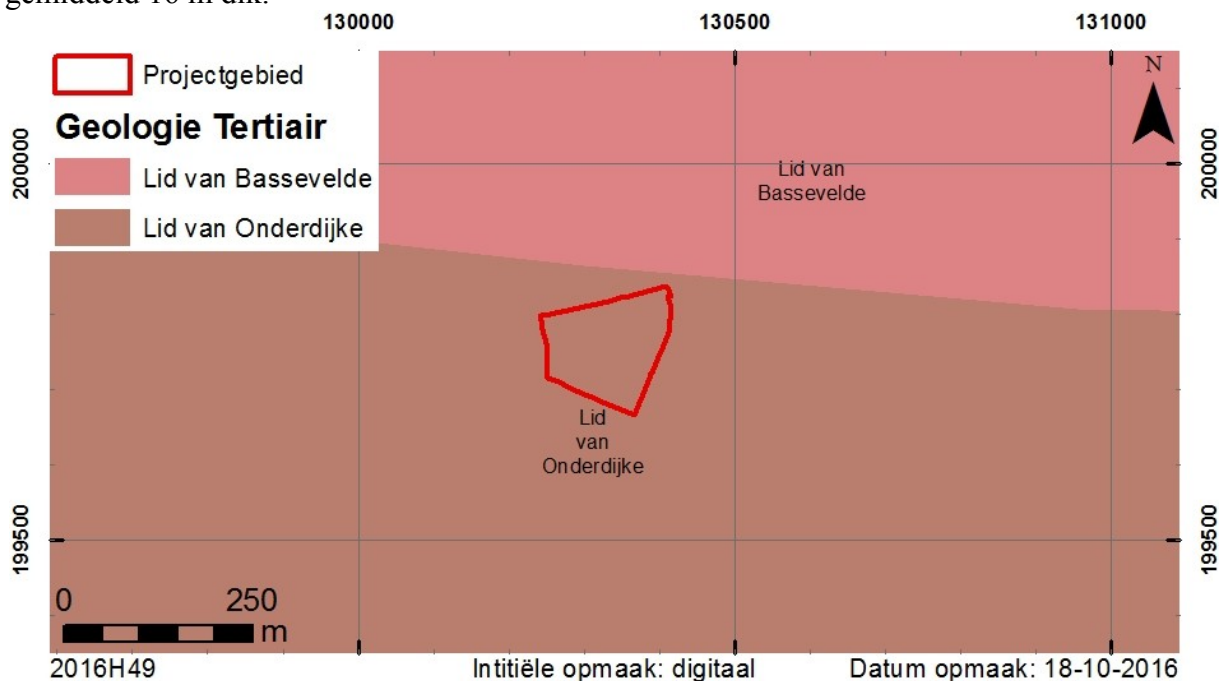

Fig. 10. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (DGI-Vlaanderen 2002).

Op de profieltypekaart van het Quartair wordt het projectgebied vrijwel geheel aangeduid als pF (fig. 11). Hierbij gaat het om een Holocene primair kleiig facies bovenop een Weichseliaan fluvioperiglaciaal zandig facies.

Het Weichseliaan fluvioperiglaciaal zandig facies (F) werd hoofdzakelijk gevormd door verwilde rivieren die onder periglaciale omstandigheden actief waren. Dit was hoofdzakelijk tijdens het Vroeg- en Midden-Weichseliaan. In deze omstandigheden wisselden de accumulatie van sedimenten plaatselijk en tijdelijk af met erosiefasen, wat resulteerde in een residuele dalopvulling. De dikte van deze sedimenten loopt dikwijls op tot enkele meter.⁷

⁵ Jacobs et. al. 1993, 21.

⁶ Jacobs et. al. 1993, 20.

⁷ Adams R. et. al. 2002, 17.

Het Holocene primariën kleiig facies (p) bestaat overwegend uit klei tot zware klei maar is ook soms lemig. De sedimenten werden afgezet in een laagenergetisch getijdenmilieu. Meestal is dit facies 1 tot 2 meter dik.⁸

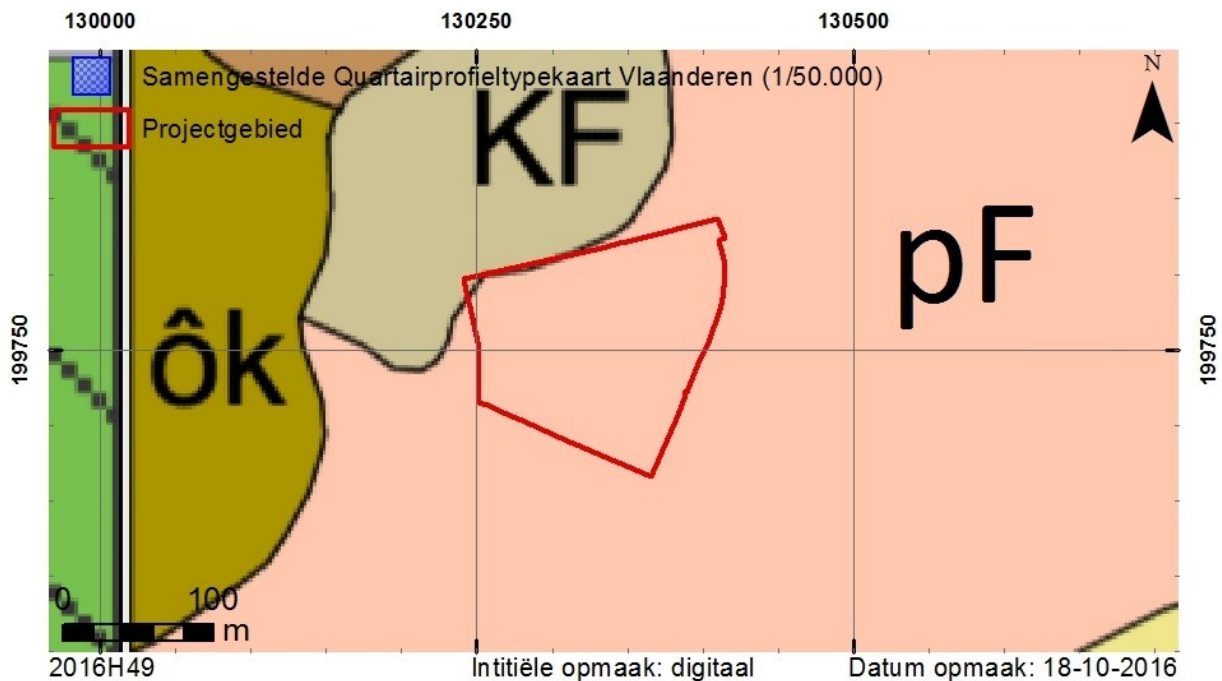

Fig. 11. Situering op de samengestelde Quartairprofieltypekaart van Vlaanderen (AGIV WMS).

Het uiterst noordwestelijke puntje van het projectgebied bevat geen primariën facies maar een Holocene continentaal zandig facies (K). Dit is een sterk variërend facies met kleiig of leemhoudend zand tot zuiver zand en vertoont geen profielontwikkeling. Dit facies werd meestal afgezet als alluviale sedimenten maar kan ook een colluviale oorsprong hebben. De dikte van dit facies is meestal beperkt tot 1 m.⁹

⁸ Adams R. et. al. 2002, 12.

⁹ Adams R. et. al. 2002, 11.

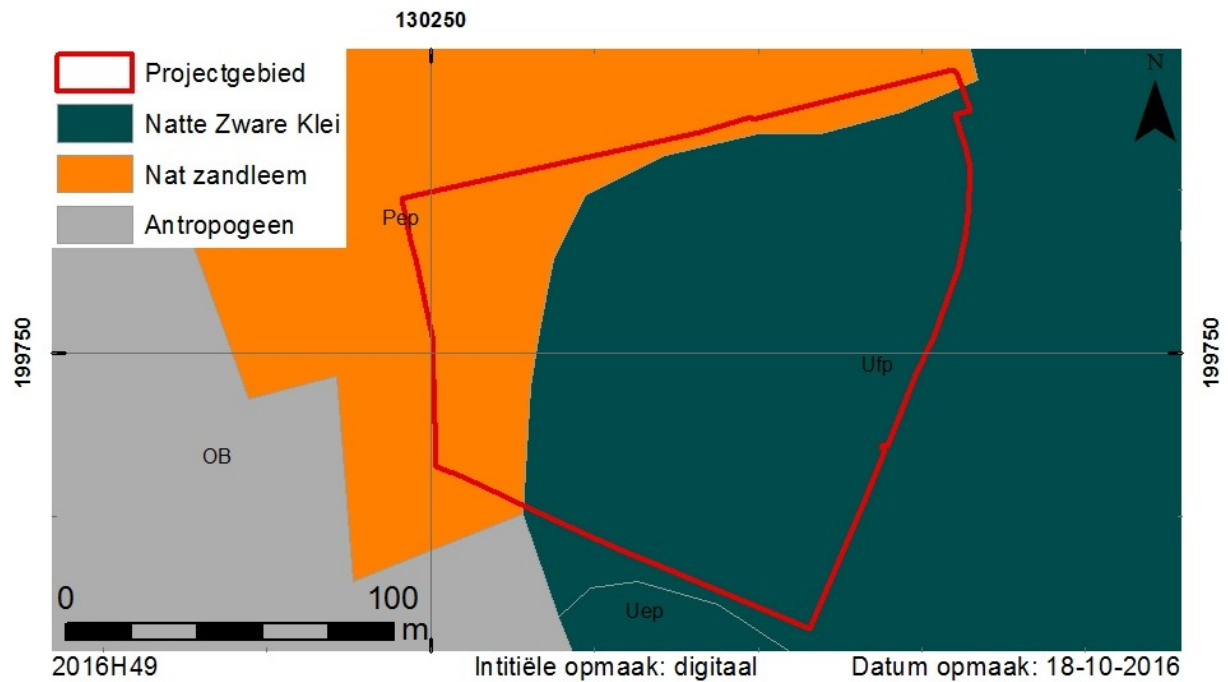

Fig. 12. Situering op de bodemkaart (AGIV WMS).

Op de bodemkaart wordt het projectgebied opgedeeld in twee bodemtypes (fig. 12). In het oostelijke deel is er sprake van een zeer sterk gleyige zware kleigrond met reductiehorizont zonder profielontwikkeling (Ufp). De Ap heeft hierbij een donkergrijze kleur en intense roestverschijnselen. Deze kleigronden staan in de wintermaanden meestal onder water.¹⁰ Het westelijke deel bestaat uit natte gronden op licht zandleem zonder profielontwikkeling (Pep). Het zijn hydromorfe bodems met een reductiehorizont op licht zandleem. De bouwvoor is gemiddeld 20 tot 30 cm dik en wordt gekenmerkt door een donker grijsbruine kleur met roestvlekken. Deze bodems worden gekenmerkt door waterlast in de winter en de lente.¹¹

Bij deze omschrijving dient de kanttekening gemaakt te worden dat deze bodembeschrijving betrekking heeft op de bodems die onder de recente ophogingslaag werden aangetroffen.

¹⁰ Van Rans & Sys 2000, 174.

¹¹ Van Ranst & Sys 2000, 159.

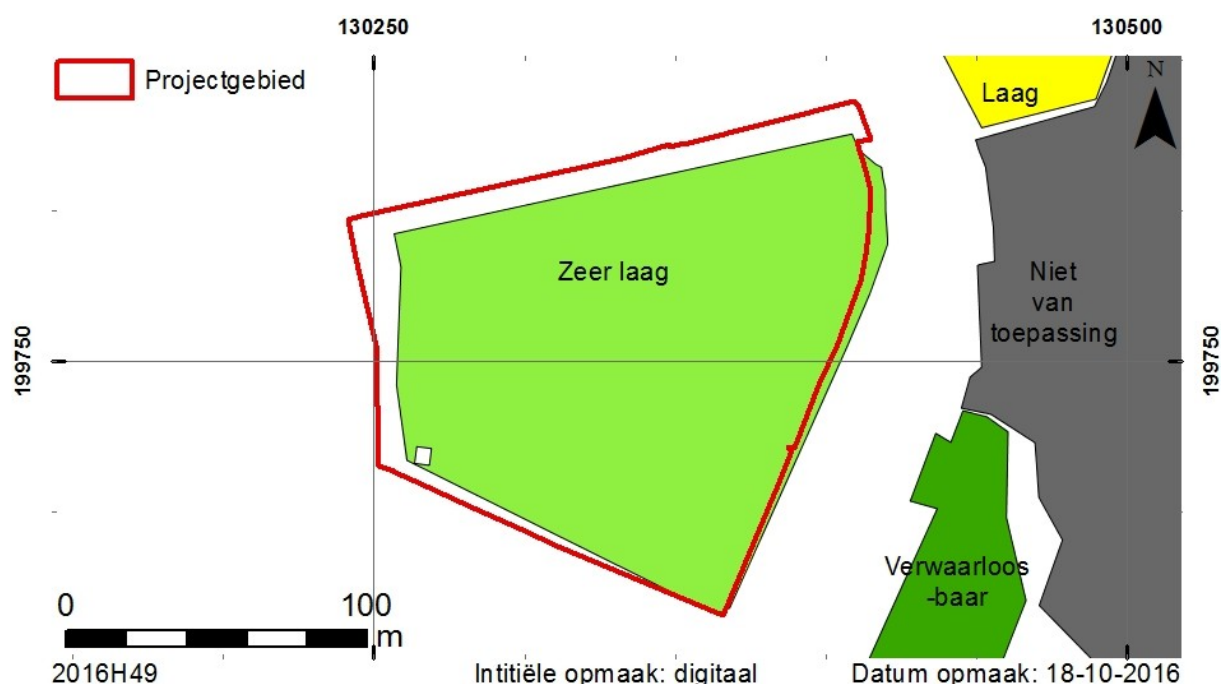

Fig. 13. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).

Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het risico op erosie omschreven als zeer laag (fig. 13).

2.2.1.4. Bodemkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen bodemkundig onderzoek uitgevoerd. Naar aanleiding van de geplande stedenbouwkundige aanvraag werd het terrein echter wel reeds onderzocht door middel van diepsonderingen. In totaal werden zes diepsonderingen uitgevoerd met een Barendsen apparaat¹².

De resultaten van het rapport wordt kort weergegeven in onderstaande tabel:

0,00 m – 0,30 m	Oppervlakte laag
0,30 m – 0,80 à 1,80 m	Wellicht opgevoerd zand
0,80 à 1,80 m – 4,50 à 7,00m	Overwegend zeer los gepakt zand, slappe klei en/of slappe leem, mogelijk ook slib en/of organisch materiaal
4,50 à 7,00 m – 14,00 à 15,00 m	Afwisselend middelmatig gepakt zand, goed gepakt zand en zeer goed gepakt zand, met een aantal tussenlagen van leemhoudend zand en/of kleihoudend zand
14,00 à 15,00 m – 18,60 à 19,40 m	Zeer goed gepakt zand
18,60 à 19,40 m – 25,00 m	Zandhoudende klei en kleihoudend zand

¹² S.n. 2015.

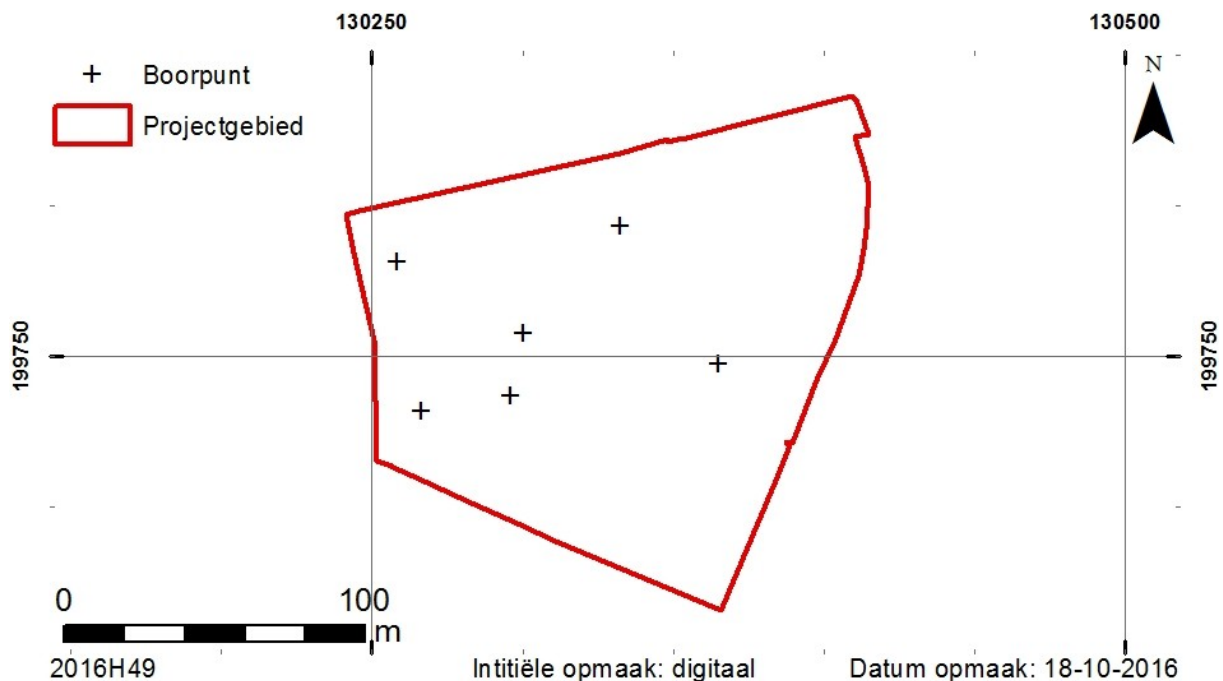

Fig. 14. Situering van de boringen, uitgevoerd door Group Verbeke.

Op basis hiervan kan gesteld worden dat het terrein tussen de 80 en 180 cm werd opgehoogd.

Bij de diepsonderingen werd telkens de diepte van de grondwatertafel ten opzichte van het maaiveld gemeten. Gemiddeld had deze een diepte van 1,73 m.

2.2.2. Historische beschrijving

Op basis van historische gegevens kan gesteld worden dat Waasmunster de oudste gemeente van het Waasland is. In de eerste helft van de 7de eeuw kreeg Amandus – een missionerende bisschop – een geloofsbrief van koning Dagobert waarmee hij op evangelisatietoelt trekt naar het Land van Waas. Als standplaats koos hij in het huidige Waasmunster een *hoge donck* in een moerassige streek, dicht bij de Durme. Hier stichtte hij een missiepost met een hoeve, schuren en stallen. Van hieruit begon hij, samen met zijn volgelingen, de omliggende streek te kerstenen. In een meander van de Durme, vermoedelijk ter hoogte van de vicus Pontrave (cf. 2.2.3), bouwden ze een eerste houten kerkje. Hierrond vormde zich een geloofsgemeenschap, waardoor de bisschop van Doornik een parochie stichtte. De exacte datum waarop dit gebeurde is niet gekend, in 862 is er echter wel reeds sprake van *Wasiaemonstrum*.¹³

Vanaf 1020 werden de graven van Vlaanderen de heren van het Land van Waas en dus ook Waasmunster. In 1117 werd de parochie Kemzeke (nu een deelgemeente van Stekene) afgescheiden van Waasmunster. Ook in 1217 werd de parochie opnieuw ingedeeld. De pastoor van Waasmunster vroeg aan bisschop Goswinus en Johanna van Constantinopel – de gravin van Vlaanderen – om in Sint-Niklaas en Sinaai onafhankelijke parochies op te richten. In datzelfde jaar werd zijn verzoek ingewilligd¹⁴. Omstreeks diezelfde tijd schonk Johanna van Constantinopel 6 bunders grond aan de kerk van Waasmunster om een kerkhof aan te leggen en een hofstede te bouwen. In 1237 werd de eerste Roosenbergabdij gesticht te *Hoogendonck*, ongeveer anderhalve kilometer ten noordoosten van het huidige centrum van

¹³ Sergeant 1991, 13-15.

¹⁴ Bogaert 2000, 53.

Waasmunster. Deze werd in de loop der tijden meermaals verbouwd en verplaatst. In 1797 werden de roerende en onroerende goederen van de abdij openbaar verkocht en werd de abdij volledig afgebroken.¹³

De oudste beschikbare historische kaart dateert uit 1639 en werd door landmeter André Van Meerssche opgesteld (fig. 15). Hoewel het om een figuratieve kaart gaat, kan het projectgebied nog relatief correct geprojecteerd worden.

De site kan gesitueerd worden tussen de kerk van Waasmunster en de gebouwen van de abdij van Roosenberg. Op de kaart valt het projectgebied grotendeels samen met de *eersten* en *derden Kerckenmeersch*, wat de afwezigheid van gebouwen lijkt te verklaren.

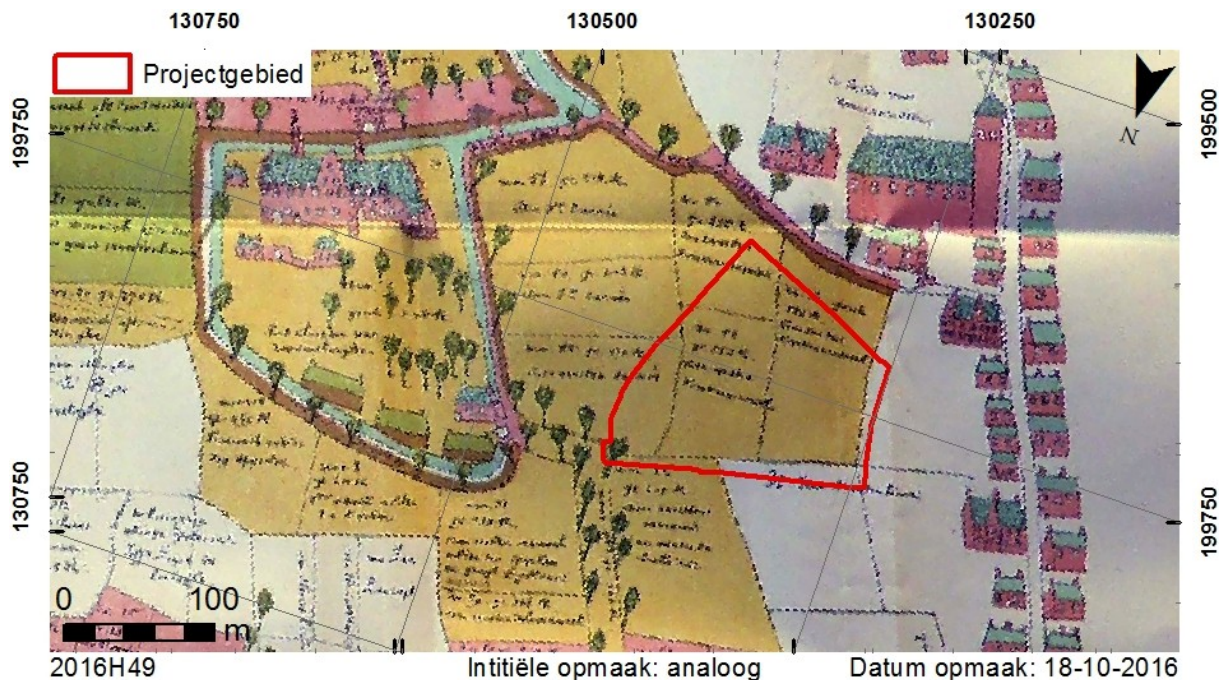

Fig. 15. Geschatte situering op een kaart van de omgeving van de abdij van Roosenberg, opgesteld door André Van Meerssche in 1639 (Van Raemdonck J. 1869, bijlage).

Ook op de Ferrariskaart kregen het projectgebied en de nabije omgeving een inkleuring als meersengebied (fig. 16).

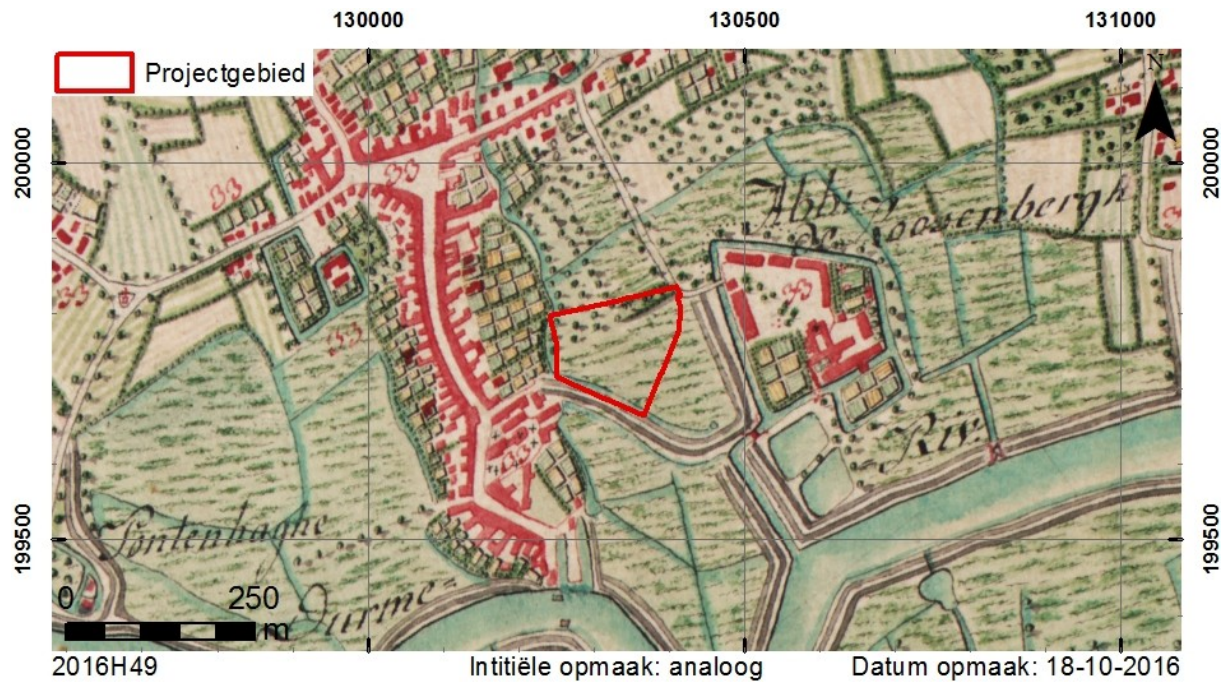

Fig. 16. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).

Op de Atlas der Buurtwegen (± 1840 , fig. 17) is te zien dat het projectgebied in de 19de eeuw slechts in twee percelen opgedeeld was. Ten noorden en ten zuiden van het projectgebied liep een buurtweg, respectievelijk nr. 64 en nr. 89. De gebouwen van de abdij van Roosenberg waren ten tijde van het opstellen van deze kaart reeds volledig verdwenen.

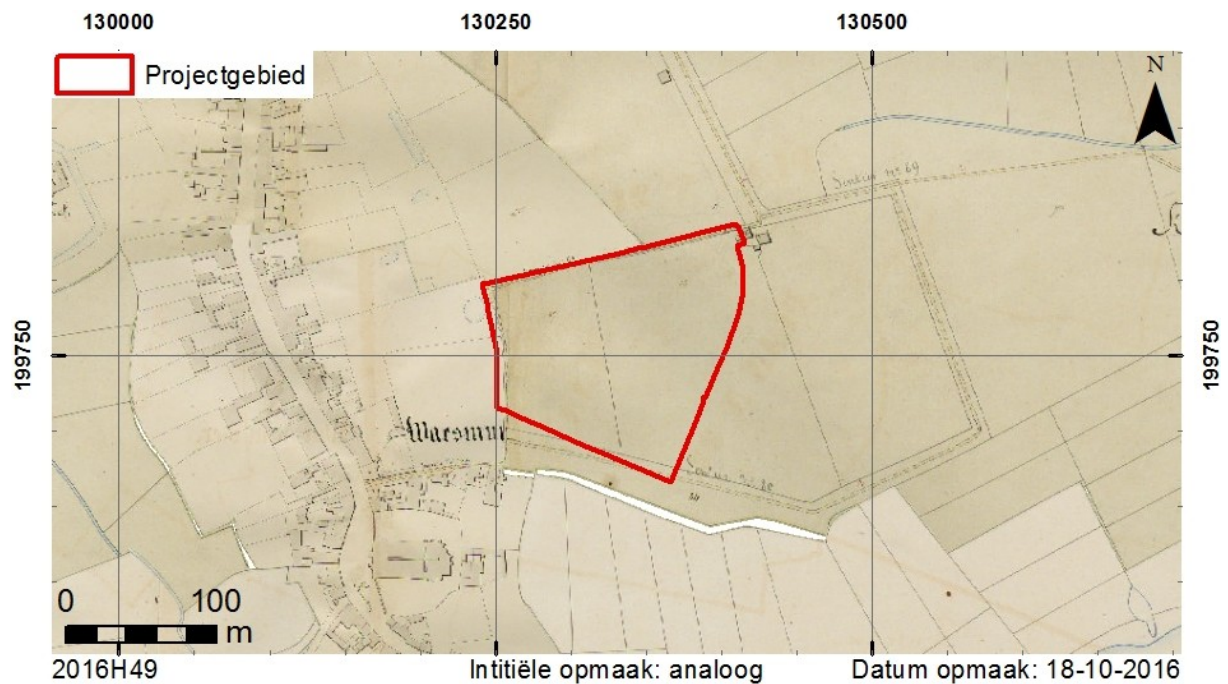

Fig. 17. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

De kadasterkaart die werd opgesteld door P.C. Popp geeft eenzelfde beeld weer (fig. 18). Op een andere kadasterkaart, eveneens opgesteld door Popp, wordt de buurtweg nr. 64 aangeduid

130000 130250 130500

199750 199750

Projectgebied

2016H49 Intitiële opmaak: analoog Datum opmaak: 18-10-2016

Op basis van de topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854, fig. 19) kan gesteld worden dat het projectgebied in de 19de eeuw nog steeds moerassig was. Dit bleef zeker zo tot het begin van de 20ste eeuw. Op de topografische kaart uit 1909 is daarenboven duidelijk te zien dat het projectgebied lager gelegen was dan de kern van Waasmunster (fig. 20). Dit beeld wijkt duidelijk af van het digitale hoogtemodel van Vlaanderen dat werd opgesteld in 2006.

¹⁵ Popp 1842-1879, geraadpleegd via www.cartesius.be.

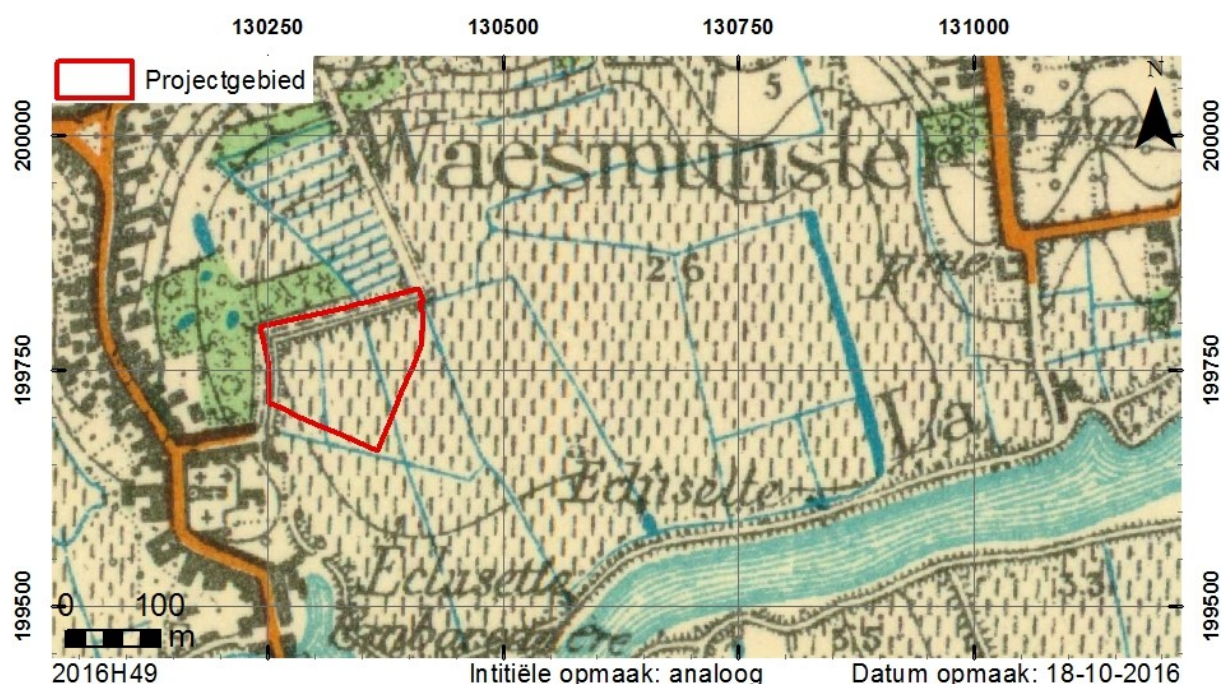

Fig. 20. Situering op de topografische kaart uit 1909 (www.cartesius.be).

De oudste luchtfoto die beschikbaar is voor het projectgebied dateert uit 1952 (fig. 21). Hierop is te zien dat het projectgebied geheel in gebruik is als weiland. De perceellering binnen het projectgebied lijkt enigszins gewijzigd ten opzichte van de kadasterkaart van Popp in dat opzicht dat de twee percelen samengevoegd lijken te zijn.

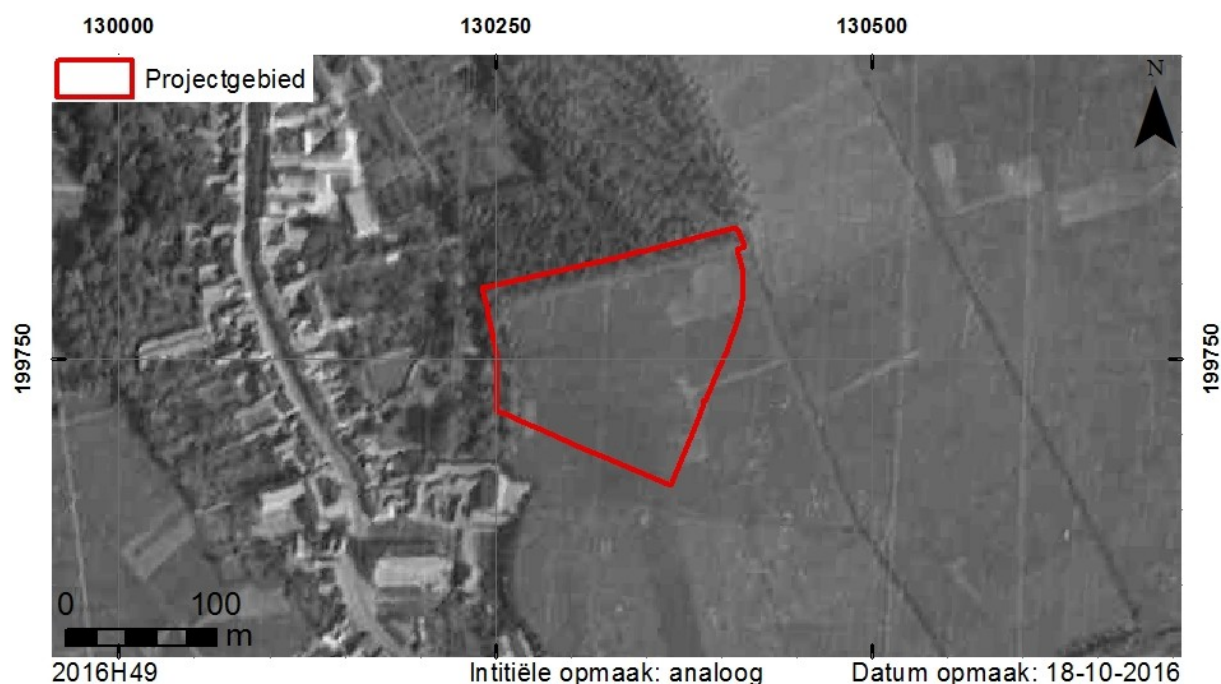

Fig. 21. Situering op een luchtfoto uit 1952 (www.cartesius.be).

De eerstvolgende luchtfoto, genomen in 1971, toont duidelijk de aanleg van de huidige Abdij van Roosenberglaan en de gevolgen daarvan voor de onmiddellijke omgeving (fig. 22). De aanpalende percelen – waaronder het projectgebied – lijken grotendeels bedekt te zijn door verzette grond. Het lijkt dan ook niet onwaarschijnlijk dat de ophoging van het projectgebied,

zoals vastgesteld tijdens het archeologische onderzoek in 2010 en de diepsonderingen in 2015, in verband kan worden gebracht met deze werken.

Ter hoogte van de vroegere locatie van de abdij van Roosenberg kan op dezelfde foto duidelijk een regelmatig grid van vijvers opgemerkt worden. De precieze functie hiervan is niet duidelijk.

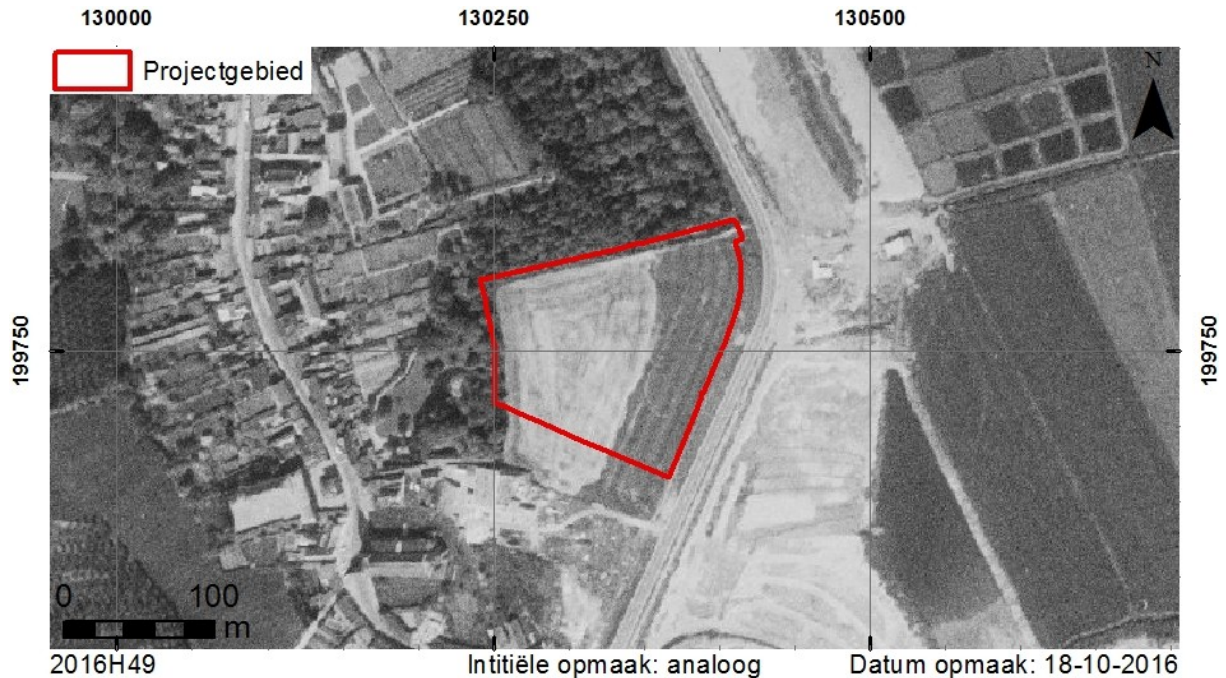

Fig. 22. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS).

Een luchtfoto die genomen werd in de periode 1979-1990 laat zien dat het projectgebied opnieuw in gebruik werd genomen als grasland. Opmerkelijk is dat het oppervlak ongeveer even hoog ligt als de nieuw aangelegde Abdij van Roosenberglaan.

Minstens een deel van de vroegere locatie van de abdij van Roosenberg werd in deze periode opnieuw bebouwd.

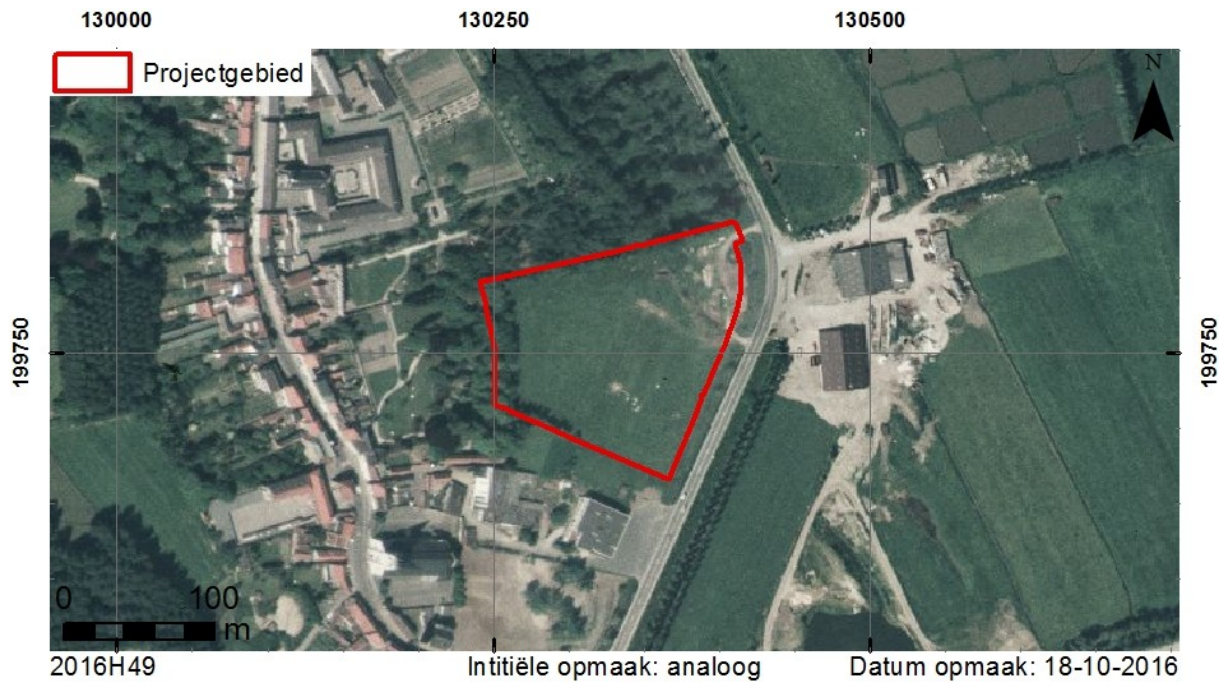

Fig. 23. Situering op een luchtfoto uit de periode 1979-1990 (AGIV WMS).

Recentere luchtfoto's wijzen er op dat er sinds de periode 1979-1990 geen significante wijzigingen plaatsvonden binnen het projectgebied. Dit bevestigt verder het vermoeden dat de ophoging van het projectgebied in verband kan worden gebracht met de aanleg van de Abdij van Roosenberglaan.

2.2.3. Archeologisch kader

Hoewel het archeologisch onderzoek binnen het projectgebied geen resultaten opleverde, zijn er in de onmiddellijke en nabije omgeving meerdere historische en archeologische waarden gekend.

Op basis van historische kaarten kan een voorloper van de huidige abdij van Roosenberg ten oosten van het projectgebied gelokaliseerd worden (fig. 24-36051). Aan de andere zijde bevindt zich de kerk van Waasmunster (fig. 24-155817). Het betreft een driebeukige romaanse kruiskerk die hoofdzakelijk in Doornikse kalksteen werd gebouwd. In de 15de/16de eeuw werd de kerk omgebouwd in laatgotische stijl. Tijdens opgravingen werden mogelijke resten van een oudere éénbeukige kerk gevonden. Deze was vrijwel volledig opgebouwd uit recuperatiemateriaal uit de Romeinse tijd, wat vermoedelijk afkomstig was van de vicus Pontrave (fig. 24-32766).

Verder naar het oosten (fig. 24-32760) werden sporen gevonden van Romeinse bewoning. Naar het westen toe werden enkele ongedateerde grachtstructuren en postmiddeleeuwse kuilen aangetroffen (fig. 24-157617).

Ter hoogte van het kasteel Blauwendaal wordt melding gemaakt van een circulaire structuur die werd ontdekt door luchtfotografie (fig. 24-154937). Hoewel dit oorspronkelijk als een grafheuvel werd geïnterpreteerd, is het waarschijnlijk dat de interpretatie gewijzigd is, aangezien deze in een recenter bestand niet meer werd opgenomen.

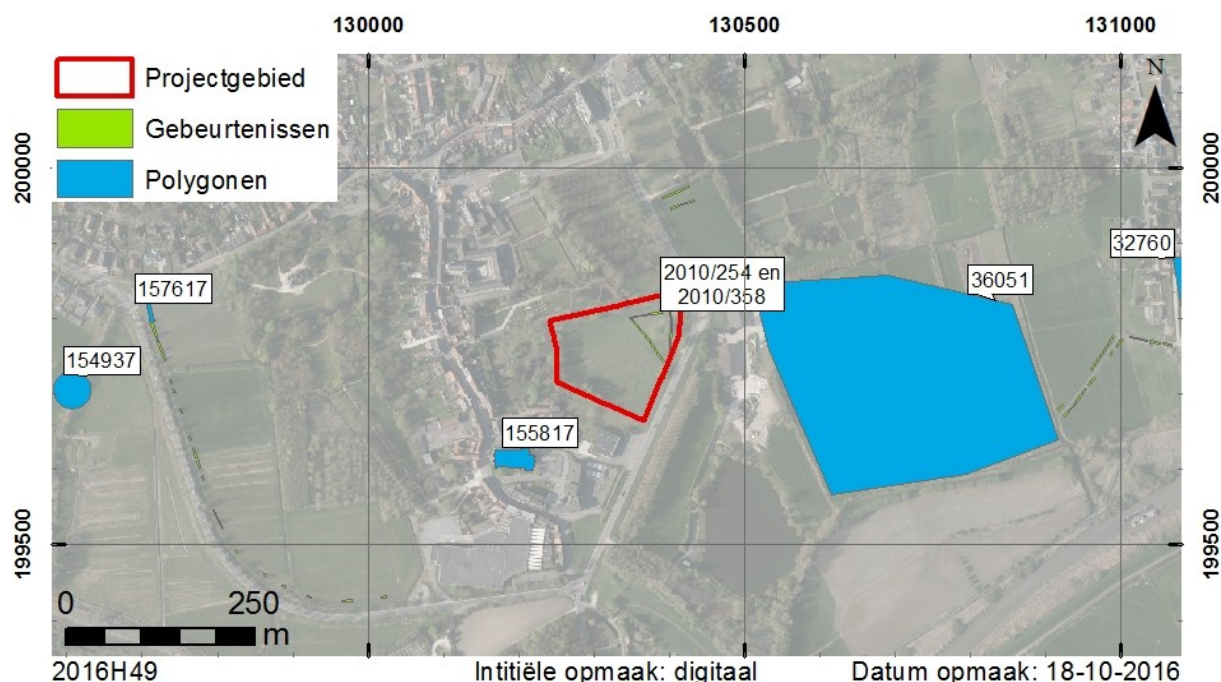

Fig. 24. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2016).

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied is gelegen in een zone met een fluviatiele en (peri)mariene genese. Bodemkundig wordt het gebied gekenmerkt door zeer natte bodems die in de winter (en lente) onder water kunnen komen te staan. Historische kaarten wijzen er op dat er zeker in de 17de tot het begin van de 20ste eeuw sprake was van een moerassig gebied dat aangeduid werd als meersen. Op basis van de geologische en bodemkundige kenmerken kan er van uitgegaan worden dat dit tijdens de voorgaande perioden niet anders zal geweest zijn.

Tijdens de aanleg van de Abdij van Roosenberglaan in 1971 werd het projectgebied geheel bedekt door een ophogingslaag. Deze heeft een dikte van 80 tot 180 cm en kan worden omschreven als fijn wit zand waarin fragmenten van bakstenen en autobanden vervat zijn. Na het afwerken van de wegenwerken is deze grond blijven liggen en werd het projectgebied in gebruik genomen als grasland. Op basis van de vergelijking van topografische kaarten en (historische) luchtfoto's kan gesteld worden dat de variabele dikte van de ophogingslaag wijst op onderliggende vergravingen, waardoor eventueel archeologisch erfgoed vernield zal geweest zijn.

2.2.5. Synthese

De ondergrond binnen het projectgebied werd gevormd door fluviatiele en (peri)mariene processen tijdens het Weichseliaan en Holoceen (fig. 11). De bodem zal vermoedelijk steeds drassig geweest zijn, wat onder andere kan worden aangetoond door historische kaarten uit de 17de (fig. 15) tot en met 20ste eeuw (fig. 20). Omwille van deze bodemgesteldheid is het erg onwaarschijnlijk dat er sprake is van archeologische sporen binnen het gebied.

Voorgaand archeologisch onderzoek heeft uitgewezen dat het projectgebied volledig opgehoogd werd, dit werd verder bevestigd door sonderingen (fig. 2, fig. 14). Op basis van luchtfoto's kan deze ophoging in verband worden gebracht met de aanleg van de Abdij van Roosenberglaan in 1971 (fig. 22). Deze datering wordt onder andere ondersteund door de aanwezigheid van fragmenten van autobanden in de ophogingslaag.

Het is erg waarschijnlijk dat de wegenwerken en bijhorende randactiviteiten ernstige schade hebben toegebracht aan het nu afgedekte loopvlak. Luchtfoto's en topografische kaarten wijzen er namelijk op dat het gebied een relatief vlak oppervlak had. Toch werd in de

diepsonderingen een variatie van één meter vastgesteld in de dikte van de ophogingslaag. Deze variatie lijkt te wijzen op diepgaande verstoringen.

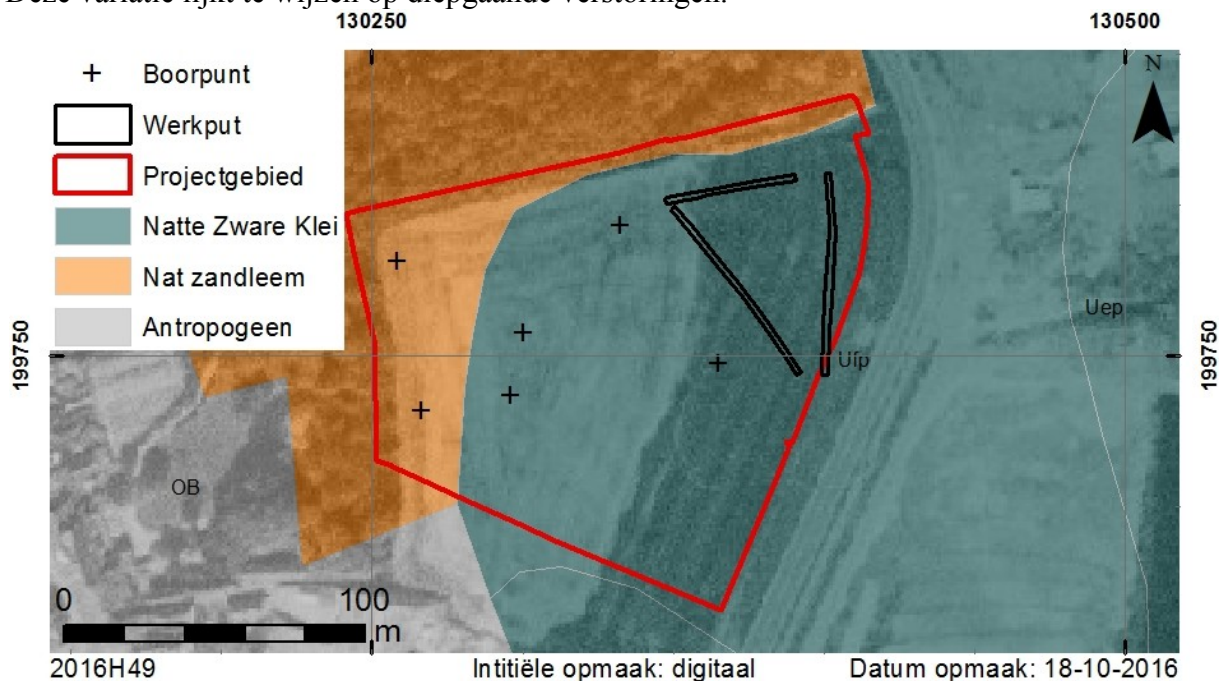

Fig. 25. Syntheseplan.

2.3. SAMENVATTING VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK

Langsheen de Abdij van Roosenberglaan zal de gemeente Waasmunster een nieuw vrijetijdscapex oprichten. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 19428,91 m², waarvan meer dan 1000 m² verstoord zal worden, waardoor een archeologienota vereist is. Tijdens het bureauonderzoek werd het plangebied afgebakend en beschreven, werden de reeds verstoorde en onderzochte zones in kaart gebracht, de aardkundige en ecologische kenmerken geïnvventariseerd, alsook de archeologische en historische waarden. Daarnaast werd een beschrijving gegeven van de geplande werken waarvoor de stedenbouwkundige vergunning zal worden aangevraagd. Om alle zaken op een georganiseerde wijze te onderzoeken en correcte afwegingen te kunnen maken werd het projectgebied afgebakend in GIS en geprojecteerd op de desbetreffende lagen die werden verkregen via de downloadcatalogus en Web Map Service van het AGIV, Cartesius en de Erfgoedbank Waasland.

Op basis van deze studie kan gesteld worden dat de ondergrond binnen het projectgebied tijdens het Weichseliaan en Holocene gevormd werd door fluviatiele en primariene processen. De bodemgesteldheid (Pep en Ufp) wijst op een erg drassige omgeving die weinig aantrekkelijk is voor menselijke occupatie. Dit wordt bevestigd door historische kaarten uit de 17de tot en met de 20ste eeuw, waarbij het gebied telkens wordt ingekleurd als drassige/moerassige grond en wordt benoemd als meersen of broek. In 1971 wijzigt deze situatie drastisch door de aanleg van de Abdij van Roosenberglaan. Sonderingen in het kader van de stedenbouwkundige vergunning tonen aan dat het terrein hierbij werd vergraven. Vervolgens werd het projectgebied 80 tot 180 cm opgehoogd en omgevormd tot grasland.

Op basis van het bureauonderzoek kan gesteld worden dat er geen archeologisch erfgoed aanwezig zal zijn binnen het projectgebied, waardoor het kan worden vrijgegeven voor de werkzaamheden. Het gebied kan toegevoegd worden aan de GGA-kaart.

2.4. SAMENVATTING VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

Langsheen de Abdij van Roosenberglaan zal de gemeente Waasmunster een nieuw vrijetijdscapex oprichten. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 19428,91 m², waarvan meer dan 1000 m² verstoord zal worden, waardoor een archeologienota vereist is. Tijdens het bureauonderzoek werd de landschappelijke, historische en archeologische achtergrond van het projectgebied onderzocht.

Op basis hiervan kan gesteld worden dat het projectgebied steeds erg nat geweest is, waardoor het niet aantrekkelijk was voor menselijke occupatie. Tijdens de aanleg van de Abdij van Roosenberglaan in 1971 werd het gebied vergraven en geheel opgehoogd. Door deze ingreep werd eventueel archeologisch erfgoed geheel vernield, waardoor momenteel geen archeologisch erfgoed verwacht moet worden binnen het projectgebied.

3. BIBLIOGRAFIE

3.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

ADAMS R., VERMEIRE S., DE MOOR G. ET AL. 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: kaartblad 15, Antwerpen, Gent.*

BOGAERT A. 2000: Sinaai: het groene dorp met het eigenzinnige karakter, In: Van Bouchaute P. (red.): *Stad in de tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, 53-72.

BRADT T., KELLNER T., MESTDAGH B. ET AL. 2011: *Archeologisch onderzoek Aquafintrace Waasmunster-Sombeke-Elversele (prov. Oost-Vlaanderen) fase 1 en 2: Basisrapport - juli 2011*. Afdeling Archeologie: Rapport, nr. 2011/10, Ingelmunster.

D'HAESE D. 2011: *De acht kastelen van Waasmunster: hun geschiedenis en hun bewoners*, Sint-Niklaas.

JACOBS P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK W. ET. AL. 1993: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest: kaartblad (14), Lokeren, Gent.s*

SERGEANT N. 1991: *De parochie Waasmunster: geschiedenis en patrimonium*, Tielt.

S.N. 2015 : *Rapport 2015-09-AW4W*.

VAN RAEMDONCK J. 1872: L'ancienne abbaye des chanoinesses régulières de l'Ordre de Saint Victor et de la Règle de Saint-Augustin, dite abbaye de la Très-Sainte Vierge Marie de Roosenberg, à Waasmunster. In: *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, nr. 4, Sint-Niklaas, pp. 375-437 (+bijlagen).

3.2. CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2006: *Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen* [shapefile], MOW-Afd WL, VMM-Afd Water en AGIV.

GDI-VLAANDEREN 2015: *Digitale kadastrale percelenplannen (AAPD) – AGIV, Toestand 01/01/2015*, [shapefile].

GDI-VLAANDEREN 2016: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile].

POPP P.C. 1842-1879: *Développement du village de Waesmunster à l'échelle d'un à 1250*, <http://uurl.kbr.be/1038838>, geraadpleegd op 10/08/2016.

4. BIJLAGEN

- Privacy-fiche
- Programma van maatregelen

LIJST VAN PLANNEN, KAARTEN EN PLATTEGRONDEN

Projectcode: 2016H49

Onderwerp: plannenlijst

Herkenningsnummer + onderwerp	Type (plan, kaart, plattegrond)	Schaal	Wijze vervaardiging (analoog/digitaal)	Datum opmaak
Fig. 1. Locatie van de sleuven van het onderzoek in 2010 (gebaseerd op gegevens Monument Vandekerckhove nv).	Kaart	1:2300	Digitaal	18/10/2016
Fig. 2. Foto van sleuf 32 van het onderzoek, uitgevoerd in 2010 (Foto: Monument Vandekerckhove nv).	N.V.T.	N.V.T.	Digitaal	18/10/2016
Fig. 3. Ontwerpplannen voor het gelijkvloers (POLO architectenbureau).	Plan	1:1300	Digitaal	18/10/2016
Fig. 4. Ontwerpplannen voor de halfondergrondse parkeerplaats (POLO architectenbureau).	Plan	1:1300	Digitaal	18/10/2016
Fig. 5. Doorsneden van het nieuwe complex (POLO architectenbureau).	Plan	N.V.T.	Digitaal	18/10/2016
Fig. 6. Situering op kadaster en luchtfoto (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2015).	Kaart	1:2300	Digitaal	18/10/2016
Fig. 7. Situering op de bodembedekkingskaart (AGIV WMS).	Kaart	1:2300	Digitaal	18/10/2016
Fig. 8. Situering op de topografische kaart, het DHM Vlaanderen en de VHA (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2006).	Kaart	1:10000	Digitaal	18/10/2016
Fig. 9. Terreinprofielen (zie fig. 8).	N.V.T.	N.V.T.	Digitaal	18/10/2016
Fig. 10. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (DGI-Vlaanderen 2002).	Kaart	1:10000	Digitaal	18/10/2016
Fig. 11. Situering op de samengestelde Quartairprofieltypekaart van Vlaanderen (AGIV WMS).	Kaart	1:5000	Digitaal	18/10/2016
Fig. 12. Situering op de bodemkaart (AGIV WMS).	Kaart	1:2300	Digitaal	18/10/2016
Fig. 13. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).	Kaart	2:2500	Digitaal	18/10/2016
Fig. 14. Situering van de boringen, uitgevoerd door Group Verbeke.	Kaart	1:2500	Digitaal	18/10/2016
Fig. 15. Geschatte situering op een kaart van de omgeving van	Kaart	1:5000	Analoog	18/10/2016

de abdij van Roosenberg, opgesteld door André Van Meerssche in 1639 (Van Raemdonck J. 1869, bijlage).				
Fig. 16. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).	Kaart	1:10000	Analoog	18/10/2016
Fig. 17. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).	Kaart	1:5000	Analoog	18/10/2016
Fig. 18. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).	Kaart	1:5000	Analoog	18/10/2016
Fig. 19. Situering op de topografische kaart van Vandermaelen (AGIV WMS).	Kaart	1:10000	Analoog	18/10/2016
Fig. 20. Situering op de topografische kaart uit 1909 (www.cartesius.be).	Kaart	1:8000	Analoog	18/10/2016
Fig. 21. Situering op een luchtfoto uit 1952 (www.cartesius.be).	Kaart	1:5000	Analoog	18/10/2016
Fig. 22. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS).	Kaart	1:5000	Analoog	18/10/2016
Fig. 23. Situering op een luchtfoto uit de periode 1979-1990 (AGIV WMS).	Kaart	1:5000	Analoog	18/10/2016
Fig. 24. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2016).	Kaart	1:10000	Digitaal	18/10/2016
Fig. 25. Syntheseplan.	Plan	1:2500	Digitaal	18/10/2016